

רגע לפני הרכבת הממשלה - הערות אזהרה:

מר אמיר אלשטיין

יו"ר הוועד המנהל

מר יוחנן פלסנר

נשיא

מר ברנרד מרכוס

יו"ר בינלאומי

פרופ' גרהרד קספר

יו"ר המועצה הבינלאומית

ד"ר ג'ורג' שולץ

יו"ר של כבוד

חברי הוועד המנהל

פרופ' ורד וניצקי-סרוסי

מר חן ליכטנשטיין

גב' מול מועלם

מר טלי מרידור

עו"ד אבי פישר

מר אביעד פרידמן

ד"ר מיכל צור

מר יוסי קוצ'יק

מר עימאד תלחמי

המועצה הבינלאומית

השופטת רוזלי סילברמן אבלה, קנדה

מר אליזט אברמס, ארה"ב

ד"ר מרטין אינדיק, ארה"ב

גב' אן אפלכאוס, ארה"ב

פרופ' ורנון בוגדנוב, בריטניה

השופטת דורית ביניש, ישראל

השופט סטיבן ברייר, ארה"ב

השופט סלים ג'ובראן, ישראל

ד"ר איימי גוטמן, ארה"ב

ד"ר ג'וזף ג'וזפה, גרמניה

פרופ' רונלד דניאלס, ארה"ב

פרופ' משה הלברטל, ישראל

פרופ' מייקל וולצר, ארה"ב

פרופ' רוברט מונקין, ארה"ב

פרופ' כריסטוף מרקשיס, גרמניה

השופט אברהם סופר, ארה"ב

מר ברט סטפנס, ארה"ב

פרופ' ארווין קוטלר, קנדה

פרופ' יהודה ריינהרץ, ארה"ב

פרופ' גבריאלה שלו, ישראל

סגני נשיא

ד"ר ישי (ג'סי) פרס, אסטרטגיה

פרופ' קרנית פלוג, מחקר

פרופ' יובל שני, מחקר

עמיתים בכירים

פרופ' תמר הרמן

פרופ' מוסטפא כבהא

פרופ' עמיהו כהן

פרופ' יותם מרגלית

פרופ' עליה פישר

פרופ' יובל פלדמן

פרופ' מרדכי קורמניצר

פרופ' גדעון רהט

ד"ר תהילה שורץ אלטשולר

פרופ' יודיה צ' שטרן

פרופ' איתן שניטקי

מייסד ונשיא לשעבר

ד"ר אריק ברמון

מינויי בכירים במערכות אכיפת החוק – סוגיית מינוי בעלי תפקידים רגישים במערכת אכיפת החוק, וביניהם – מפכ"ל משטרה, פרקליט מדינה, יועץ משפטי לממשלה ומשני ואחרים, הינה סוגיה רגישה ביותר, ודאי בימים שכתבי אישום וחקירות תלויים ועומדים כנגד אישים בכירים במערכת הפוליטית. ע"פ המקובל, הגורם הרלוונטי מקבל מספר שמות מוועדת האיתור ומביא אותם לממשלה. הממשלה אינה אמורה להיות חותמת גומי לכל הצעה – אך אסור לתת זכות וטו, או לדרוש הסכמה מראש לכל מועמד כתנאי מקדים – משום שהדבר עשוי להשחית ולזהם את הליך הבחירה. עלינו לעשות כל מאמץ להביא את הגורם המקצועי ביותר, נטול הפניות והמתאים ביותר לתפקידים אלו, ללא שיקולים פוליטיים או אישיים של גורם זה או אחר.

שינוי חוק יסוד הממשלה לטובת הרחבת הממשלה – בשנת 2014 החליטה הממשלה להגביל את מספר שרי הממשלה ל 19 ואת מספר סגני השרים לארבעה בלבד. ההחלטה התקבלה לאחר בדיקה השוואתית של מדינות רבות בעולם, ולאחר שהיה ברור מעבר לכל ספק שממשלה מנופחת מדי אינה יעילה יותר וגורמת לבזבז מיותר של כספי ציבור. דווקא בעת הזו, כאשר אנו בעיצומו של משבר בריאותי בעל השלכות כלכליות אדירות, קבלת החלטה על שינוי חוק יסוד והרחבת הממשלה תהיה בכיה לדורות. היום, מצופה מנבחר הציבור להוביל מהלך הפוך, בהתאם לעבודה שנעשתה במשרד האוצר, ולהגביל בחקיקה גם את מספר משרדי הממשלה.

יוזמות להחלשת מעמדה העצמאי של מערכת המשפט – מאחורי הרצון לשינויים במערכת המשפט מסתתר שינוי דרמטי שחשוב להבינו: כיום מערכת המשפט שלנו היא מקצועית, ולא אמורה להיות בה משמעות להשקפה פוליטית של שופט זה או אחר. היוזמות השונות (בעיקר שינוי אופן בחירת השופטים) מבקשות להפך איזון זה ולהפוך את מערכת המשפט שלנו למזוהה פוליטית. זהו מהלך מסוכן שיש להימנע ממנו מכמה סיבות:

ראשית, בניגוד למקומות בעולם בהם קיים בית משפט לחוקה, בישראל אין הפרדה בין סוגיות חוקתיות ערכיות ובין סוגיות שיפוטיות אזרחיות. למעשה, מרבית העיסוק של בתי המשפט בישראל הוא בסוגיות אזרחיות ופליליות, שבהן אין משמעות להשקפה פוליטית, ולכן הפיכת בית המשפט למזוהה פוליטית היא בעייתית ותשליך על האמון בשופטים

ובמערכת המשפט – וזאת בכל הערכאות, משום שהשופטים בהן יהיו תלויים בגורמים פוליטיים לצורך קידומם.

שנית, בישראל ישנם כ-15 שופטים בבית המשפט העליון, המכהנים עד גיל 70, דבר הגורם לתחלופה רבה במערכת המשפט. בעוד נשיא אמריקאי בוחר בממוצע במהלך קדנציה שופט אחד בלבד לבית המשפט העליון, שכן ישנם רק 9 שופטים, והם מכהנים עד יום מותם, בישראל נבחרו בארבע השנים האחרונות ששה שופטים לעליון. המשמעות היא שבית המשפט יכול לשנות את פניו בתוך זמן קצר, והרכבו מושפע מהרכב הכנסת המכהנת. זהו מתכון לבית משפט שלא מקיים את תפקידו: ביקורת ואיזון כלפי הרשויות האחרות, אותן הוא אמור לרסן על מנת להגן על חופש הפרט. גם אם יש מה לתקן במערכת המשפט הקיימת, כפי שיש מה לתקן בכל מערכת, יש לעשות זאת בזהירות ותוך שמירה על מערכת משפט עצמאית ומקצועית.

דרכי ואופן עבודת הוועדה למינוי שופטים – יש לשמור על הוועדה למינוי שופטים ודרכי עבודתה מפני השפעות ושיקולים זרים. מטרת הוועדה היא לבחור את השופטים המתאימים ביותר והמקצועיים ביותר, וחשוב לשמר עקרון זה. על מנת להשיג זאת, יש לאפשר הצבעה חופשית לכל אחד מחברי הוועדה, וכן להקפיד על מינוי נציג אופוזיציה כחבר הוועדה כמתחייב. תיאום עמדות בין חברי הוועדה בשלב ההצבעה הוא פסול ואין לאפשרו, וודאי שלא להתחייב עליו בהסכם קואליציוני מקדים.

התחייבות גורפת מראש להסכמה כוללת – בקדנציה הקודמת, דרש ראש הממשלה נתניהו הסכמה מראש לכל יוזמה שיביא בנושא תקשורת ורגולציית תקשורת. חשוב להבהיר: הסכמה אוטומטית מראש לכל מהלך, בכל תחום, מעקרת כל הזדמנות לדיון, שיפור וטיוב ההצעות, ומשאירה את כל סמכות ההחלטה בידי הגורם שמטיל את הוטו. זוהי פרקטיקה בעייתית בדמוקרטיה שאמורה להיות בנויה על דיאלוג והסכמות. מעבר לכך, גם ברמה הפוליטית תהיה זו איוולת לחתום על הסכמה מראש, שכן הדבר ימנע גיבוש "עסקאות חבילה" בהמשך הכהונה.

ביקורת שיפוטית אפקטיבית – הדמוקרטיה הישראלית, כמו כל דמוקרטיה מערבית, בנויה על איזונים ובלמים בין רשויות השלטון. אף רשות לא מחזיקה בכוח בלתי מוגבל. בעולם הדמוקרטי קיימים שבעה אמצעים שונים לאיזון בין רשויות – נשיא בעל סמכויות וטו, שני בתי פרלמנט, שלטון מקומי חזק ובעל סמכות חקיקה, ביקורת שיפוטית ע"י בית המשפט, כפיפות לבתי דין בינלאומיים ועוד. ישנן מדינות שניתן למצוא בהן שימוש בשני אמצעים ואף יותר מכך לאיזון בין הרשויות. בישראל לעומת זאת, מתוך שבעת הדרכים המוכרות לנו, קיים רק מודל אחד, וגם הוא אינו מעוגן בחקיקה: ביקורת שיפוטית על חקיקה והחלטות מנהליות ע"י בית המשפט.

המכון הישראלי לדמוקרטיה

אסור לפגוע באיזון זה, בלא שמחליטים על אמצעי מאזן אחר. פסקת ההתגברות, וודאי ברוב קואליציוני רגיל, תאפשר לכל קואליציה להתגבר על פסיקות בית המשפט, ולמעשה לא תאפשר לקיים ביקורת שיפוטית להחלטות הכנסת והממשלה. במצב זה, הממשלה, השולטת בכנסת באמצעות הקואליציה, תחזיק בפועל בכוח בלתי מוגבל, כולל כוח לשנות את כללי המשחק הדמוקרטי עצמו. זהו מצב המאפשר פגיעה קשה באוכלוסיות מוחלשות אשר אינן מיוצגות בדרך כלל סביב מוקדי קבלת ההחלטות, ופגיעה בחופש הפרט.

המבקשים לחוקק את פסקת ההתגברות טוענים שבמידה והמחוקקים יפגעו באופן לא מידתי בזכויות של קבוצות שונות, האיזון יגיע מהעם, בבחירות. הבעיה בטענה זו, שהיא לא מאפשרת ביקורת על החלטות ספציפיות ונקודתיות, שאינן מכריעות את תוצאות הבחירות, היא גם לא נותנת מענה להחלטות בלתי הפיכות ולהחלטות הפוגעות בקבוצות חלשות ולא פופולריות.

לסיכום, אנו ממליצים:

**לחזק את שלטון החוק ולדחות התניית מינוי בכירים במערכת האכיפה
במעורבות פוליטית פסולה**

לשמור על האיזון בין רשויות השלטון.

להתנגד למתן התחייבות להסכמה גורפת מראש בכל נושא.